

A CD-ROM és az online adatbázisok továbbra is központi helyet fognak elfoglalni az információs világban. Nem feltétlenül szükséges, hogy versenytársaknak, hanem az itt bemutatott tulajdonságaik alapján egymást kiegészítő, az információs környezetben kulcsszerepet játszó módszereknek kell tekintenünk őket.

TOWLSON, K.: CD-ROM versus online: an information broker's perspective. = *Aslib Information*, 20. köt. 11–12. sz. 1992. p. 422-423./

(Kardos Krisztina)

Értéknövelés CD-ROM hálózattal

Háttér

Az üzleti szakemberek különösen igényes információfelhasználók, ez alól a Svájcban, Lausanne-ban található *International Institute for Management Development* (IMD = Nemzetközi Menedzsmentfejlesztési Intézet) munkatársai sem kivételek. A használók személyi számítógépéről elérhető CD-ROM adatbázisokból nyerhető friss információ igen lényeges számukra.

Az IMD 1989-ben jött létre két nagy hagyományú vezetéstudományi intézmény összevonásával. Oktatási programjaiban különös hangsúlyt fektet a nemzetközi ügyekre. 1991-ben 85 országból voltak hallgatói. Egy tipikus osztályban 20 országból származó hallgatók találhatóak, a 40 tagú oktatógárda is különböző országokból származik. Az oktatási nyelv az angol.

Az IMD által ajánlott oktatási formák között szerepel 12 hónapos MBA (Master of Business Administration) program, továbbá 1–10 hetes továbbképzések vezetőknél. A legtöbb oktatási program részei a személyi számítógépek, videoanyagok használata, a tárgyalás szimulációja és a szerepjáték-gyakorlatok. Az osztályban és az egyéni tanulás mellett a résztvevők kis csoportokban vagy teamekben is dolgoznak. A feszített munkatempó miatt kevés idejük van az információs szolgáltatások igénybevételére. A projektfeladatok során azonban szükségük van információgyűjtésre, különösen az iparelemzés és a piackutatás területén. Ezen a területen az IMD könyvtárának CD-ROM gyűjteménye alapvető szerepet játszik. Az elmúlt két évben a használók megismerték az itt található kilenc adatbázist, igényeik ezek elérhetőségével kapcsolatban csak növekedtek. Könnyen használható rendszert akarnak, amelyet irodáikból is elérhetnek, hogy ne kelljen ezért a másik épületben levő könyvtárba átmenni.

Bár a piacon többféle hálózati megoldás is kapható, egyik sem volt az igényeknek megfelelő: 300 diáknak, tanfolyami résztvevőnek, oktatóknak és kutatóknak párhuzamos hozzáférés biztosítása. Több oktató tárgyainak oktatásához is használni akarja a legnépszerűbb CD-ROM-okat, ezért körülbelül száz használóra lehet számítani egy időben. A megvásárolandó rendszernek rugalmasnak, kényelmesnek, könnyen elérhetőnek kellett lennie, és biztosítania kellett statisztikák készítésének lehetőségét. Végül a *Holthaus & Heinisch*

(Zentrum für Rechnerkommunikation GmbH, Göttingen) által tervezett CD-ROM hálózatot választották.

Konfiguráció és CD-ROM adatbázisok

Az IMD-CD-ROM hálózata a PCSA, Novell, CD-Net és Logcraft szoftver-hardver kombinációja. Egy VAX gép szolgál hostként egy Ethernet-hálózathoz kapcsolódva.

Az IMD-nél 9 CD-ROM van meg, ezek három nagy csoportba sorolhatók:

Bibliográfiai információk:

- ABI/Inform (UMI)
- Computer Select (Ziff Communications)
- F&S Index plus Text (Predicasts)
- Business Periodicals Index (H. W. Wilson)

Pénzügyi információk:

- Fame (Bureau van Dijk)
- Dafne (Bureau van Dijk)
- Diane (Bureau van Dijk)
- Corporations Ondisc (Standard & Poor's)

Útmutató típusú információk:

- Gale Global Associations.

A CD-ROM-ok mellett még egy szoftvercsomag, a Standard Industrial Classification (SIC) Cross Reference Software került be a hálózatba, hogy segítse a használókat az ipari elemzésben.

A rendszer szolgáltatásai

A *CD-Manager* szoftver szolgáltatja a központi használói interfészt a rendszer eléréséhez. A rendszert a CD-ROM-használók igényeinek szem előtt tartásával tervezték meg. Rendkívül felhasználóbarát és könnyen használható menükkel működik, amelyekkel egyszerű kiválasztani a keresőprogramot. A letöltött fájlok egy integrált export fájlkezelőbe vihetők át, majd szövegszerkesztőbe tölthetők, vagy lemezre másolhatók.

A rendszer működése három nagy területre osztható:

- ▶ a CD-ROM kezelése,
- ▶ tájékoztató üzenetek készítése,
- ▶ a CD-ROM-ok egyedi használatának elemzése.

A szoftverben van egy licencfájl, amely korlátozza egy adott CD-ROM párhuzamos használóinak számát. Ha például öt használó lehet, ez kerül a fájlba. Amikor egy hatodik személy is hozzá akar férni a programhoz, információt kap arról, hogy most foglalt, várjon; automatikusan kapcsolódhat akkor, amikor valaki az öt közül kilép. Időnként egyes használók elfeledkeznek a kilépésről, s az utána következőt megvárakoztatják.

Többféle módon lehet informálni a felhasználókat a hálózatról, annak használatáról és az új szerzeményekről. Az egyik az *Infoboard*, az első képernyő, amelyet a használó az elérhető CD-ROM-ok nevét tartalmazó menüvel együtt láthat. Ide aktuális, ideiglenes üzenetek is elhelyezhetők. A kommunikáció másik lehetőségét az információs ablakok (*infowindows*) jelentik, amelyek egy-egy adatbázis kiválasztása után érhetőek el. Ezek általában hatékonyabbnak bizonyulnak, mint a nyomtatott tájékoztatók.

A hálózat hasznos tulajdonsága, hogy meg lehet határozni a használók csoportját. Ez különösen jó akkor, amikor egy lemez speciális funkciót tölt be (pl. a *Bibliofile* a katalogizálásnál), vagy kipróbálás van, s ezért kell korlátozni a hozzáférést.

A munkatársak számára valószínűleg a rendszer elemzőképessége a leghasznosabb és legizgalmasabb. Sokféle statisztika készíthető a CD-Manager segítségével a CD-ROM-ok használatáról, és magukról a felhasználókról. Ha egy felhasználó kiválaszt egy lemezt a menüből, a szoftver külön fájlba írja az információkat. Ezek alapján a következő adatok tanulmányozhatók:

- ▶ időtartam;
- ▶ egyes CD-ROM-ok használata;
- ▶ felhasználók a hálózaton, pl. egyedi oktatók vagy hallgatók csoportjai;
- ▶ munkaállomások, pl. az egyes munkaállomások használatának elemzése.

Az adatok olyan táblázatba kerülnek, amely a következőket mutatja:

- ▶ az elemzési időszak napjainak száma;
- ▶ azoknak a napoknak a száma ebben az időszakban, amikor a lemezt használták;
- ▶ a hálózathoz kapcsolt munkaállomások;
- ▶ hány munkaállomást használtak a vizsgált időszakban;
- ▶ az egyes lemezekre jutó keresések száma.

Az egyes lemezek részletes elemzése megmutatja az eltérések dátumát és a keresések időtartamát. Színes vonal- vagy oszlopdiagramon is meg lehet jeleníteni az adatokat a képernyőn. Ez sajnos nem nyomtatható ki, de az eredmények könnyen letölthetők olyan táblázatkezelőbe, mint pl. az Excel. A keresések száma, százalékos megoszlása kivetítődik, és azt is megtudhatjuk, hogy mikor, ki használta az egyes lemezeket. Ezen információk elemzése segítheti a jobb szolgáltatást.

A hálózat kezelése

A CD-ROM hálózatot a könyvtári rendszerek koordinátora kezeli a számítógépes osztály segítségével. Az MS-DOS alapvető ismerete szükséges olyan rutinmunkához, mint az új szoftverek installálása, ezt előzetes hálózati képzés segíti. Az egész rendszer installálása csaknem kétéhetes munkát követelt meg a számítógépes osztálytól. Az ezt követő két hónapban is szükség volt alkalmoszerű segítségre. Ma már csak bonyolult technikai problémák esetén szükséges a segítségük.

A hálózati jogokkal kapcsolatos problémák

A különböző CD-ROM lemezkiadók által folytatott hálózati politika egységesítésének hiánya a legnagyobb gond, különösen a párhuzamos hozzáférés biztosításánál. Minden CD-ROM elérhető a hálózaton keresztül, de a drága licencek vagy hálózati verziók miatt korlátozni kell a párhuzamos használók számát, egyes esetekben egyszerre csak egy olvasó dolgozhat az adott adatbázissal.

Nagy különbség van az egyes cégek között. Némiyiknél nincs külön díj a hálózati használatra, mások nagyon sokat kérnek ezért, esetenként a normál előfizetési díj 200%-át is, de még így is csak kevés használónak biztosítanak párhuzamos hozzáférést. Egy cég minden egyes terminálért 100 dollárt kér, míg egy másik 2–5 terminál esetében összesen 90 dollárt.

A másik probléma a helyi hálózat fogalma, a használók számának a meghatározása. Egy állandóan változó környezetben ez sem könnyű.

Sikerült kedvező feltételeket kialakítani egyes CD-ROM kiadókkal, mivel azok is tisztában vannak vele, hogy milyen ingyenes reklámlehetőségeket és későbbi lehetséges eladást jelenthet az, hogy külföldi vezető állású látogatók csoportjai ismerhetik meg termékeiket. Másoknál fordított a helyzet. Ha ők nem vizsgálják felül a CD-ROM-ok használatával kapcsolatos politikájukat, kevés résztvevő lesz képes használni lemezeiket, s így a használat elemzése végül kétségtelenül az előfizetés törléséhez vezethet. Azoknak a forgalmazóknak, akik ésszerűtlenül magas díjakat szabnak meg termékeik hálózati használatáért, tisztában kell lenniük azzal, hogy a CD-ROM adatbázisok előfizetése jelenti a legfőbb kiadást sok könyvtár és információs szolgálat számára. Extrém esetben a licencdíj több, mint egy másik CD-ROM előfizetése.

A CD-ROM hálózat különböző jellegű információkhoz nyújt hozzáférést, bibliográfiai hivatkozások, címjegyzékek, pénzügyi statisztikák is elérhetőek az IMD-nél. A rendszeres használók könnyen át tudnak váltani egyik adatbázisból a másikba.

A bibliográfiai információkat tartalmazó lemezek, mint pl. az ABI/Inform növekvő használata továbbra is hatással lesz a könyvtárközi kölcsönzések mennyiségére.

gére. Ez egyre több munkát ad az IMD könyvtára számára, mivel a kérések csaknem mindig angol nyelvű dokumentumokra vonatkoznak, s ezekhez Svájcban nehéz hozzáférni. Különösen sok időt kell a folyóiratcikkek könyvtárközi kölcsönzésére fordítani, miközben várható az előfizetésre fordítható összegek további csökkenése.

Az IMD könyvtárának fontos tevékenysége a szolgáltatások marketingje. Előadásokat tartanak az MBA programban részt vevő hallgatóknak, oktatóknak, egyes szaktanfolyamok résztvevőinek is. Az előadások egyik fő célja az ilyen jellegű információk meglétének bemutatása; mellette a CD-ROM-ok használatának, az általuk tartalmazott adatok jellegének megismertetése is cél.

Trendek

Az információszolgáltatások várhatóan egyre nagyobb mértékben alkalmazzák az elektronikus információforrásokat. Amikor a gazdasági recesszió miatt a könyvtárak költségvetését csökkentik, az erőforrások nagyobb százalékát fordítják olyan információforrásokra, amelyeket nagyobb körben használnak. Az IMD és a hasonló intézmények többet irányoznak elő CD-ROM-okra és egyéb nem hagyományos információforrásokra, kevesebbet a könyvekre.

Miközben a források apadnak, a használók egyre igényesebbek lesznek. Teljes szövegű, nem bonyolult anyagot akarnak, amelyek aktuálisak, és saját PC-jükön hozzáférhetőek. A CD-ROM hálózatok kézenfekvő megoldást jelentenek ezekre az igényekre.

A hálózatban a használók maguk végezhetik a keresést, s annyi időt fordíthatnak erre, amennyit csak akarnak. A CD-Manager szoftver lehetővé teszi a

használat statisztikájának követését, ennek alapján a könyvtárosok meg tudják állapítani, érdemes-e továbbra is előfizetni az adott CD-ROM-okra.

A jövő kulcsa az információhoz való könnyű hozzáférés, nem az adatok birtoklása. A CD-ROM hálózat megkönnyíti ezt, s segít a használóknak a decentralizált szolgáltatásokra vonatkozó igényei kielégítésében.

Következtetések

A CD-ROM hálózat olyan befektetés, amelyet az IMD használói közössége nagyra értékel. Jelentős érték növelő tényező, hogy az információt a használók irodáiba viszi el, lehetővé téve, hogy források széles köréhez akkor és olyan módon férhessenek hozzá, amikor és ahogy azt kívánják.

Az oktatóknak, hallgatóknak, tanfolyami résztvevőknek kevés idejük van az olvasásra. Az információkhoz való gyors hozzáférésre van szükségük, a hálózat ezt megkönnyíti. A folyamatos használat segítségével sokan különböző CD-ROM-ok valódi szakértőivé váltak. Az oktatók a tantermekben nagyobb diákcsoportokkal párhuzamosan használnak CD-ROM-ot. A CD-ROM-ok mellett a könyvtár katalógusa is elérhető a hálózaton keresztül, kölcsönzés is kérhető online módon. Remélhetőleg a szolgáltatások decentralizációja a jövőben is folytatódik, a CD-ROM hálózat a kiindulópontot jelenti. Ez reklámozza a IMD alapvető információforrásait, ezért a legjobb marketingeszköz.

/ALLEN, L.–STODDART, L.: Adding value through a CD-ROM network. = Aslib Information, 20. köt. 7–8. sz. 1992. p. 284–287./

(Murányi Péter)

Hozzáadott értéket tartalmazó információszolgáltatás a kis- és középvállalkozások számára

A Finnországi Műszaki Kutatások Központja (Technical Research Center of Finland, VTT) 2700 alkalmazottat foglalkoztató állami intézmény, amely műszaki kutatási és fejlesztési tevékenységet folytat. Működése pénzügyi alapját egyharmad részben költségvetési támogatás, kétharmad részben bevételei biztosítják. A kutatóközpont 60 főből álló Információs Szolgálatát műszaki és üzleti információkat nyújt a VTT kutatóinak és fejlesztőmérnökeinek, valamint általában a finn ipari információ felhasználóinak. Ez az információs részleg 1991-ben elindított egy projektet, melynek célja újfajta, hozzáadott értéket tartalmazó információs hálózat létrehozása kis- és középvállalkozások (KKV-k) számára. A projekt céljai: a KKV-knak

tanácsadást nyújtó különböző szervezetek közti együttműködés javítása, a munkamódszerek fejlesztése, szakértők hálózatának kiépítése és újfajta, a KKV-kat megcélzó információs termékek létrehozása. Mindezek mellett arra is kíváncsiak voltak, hogy ezt a fajta szolgáltatást lehet-e profittermelő módon, üzleti alapon folytatni.

Finnországban körülbelül 40 000 ipari vállalat működik, 99%-uk a KKV-k kategóriájába tartozik. Általában elmondható, hogy csak kis részük használja a belső és/vagy külső információszolgáltatásokat. Azok, amelyek megrendelhető szolgáltatásaikkal állnak rendelkezésre (a közkönyvtáraktól a különféle információszolgáltatókig), nem kifejezetten felelnek meg a KKV-k speciális igényeinek.